

شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار ۲ جلسه ۱۰۹

شناسه	مقررات	تاریخ تهیه گزارش	۱۴۰۴/۱۰/۰۸
عنوان موضوع	بررسی الزامات نهادی، علمی و زیرساختی توسعه شیلات و آبی‌پروری استان لرستان با تأکید بر ضرورت تأسیس مرکز تحقیقات تخصصی		
مرجع طرح موضوع	دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی استان		
شرح موضوع	<p>بخش شیلات در پهنه کلی کشاورزی کشور، صرفاً یک حوزه تولیدی نیست، بلکه یک ستون راهبردی محسوب می‌شود که مستقیماً بر سه محور کلیدی توسعه پایدار کشور تأثیرگذار است: تضمین امنیت غذایی از طریق تنوع‌بخشی به منابع پروتئینی سالم، ایجاد اشتغال مولد و پایدار به‌ویژه در مناطق کمتر برخوردار روستایی، و تسهیل توسعه اقتصادی منطقه‌ای. در سال‌های اخیر، با توجه به محدودیت‌های روزافزون منابع آب و زمین که بر سایر زیربخش‌های سنتی کشاورزی سایه افکنده است، فعالیت‌های آبی‌پروری به عنوان یک فرصت کم‌نظیر مطرح شده و در این میان، استان لرستان با دارا بودن مزیت‌های طبیعی و اقلیمی منحصر به فرد، به کانون اصلی و مزیت رقابتی در زمینه پرورش ماهیان سردآبی تبدیل شده است؛ این استان به لطف برخورداری از منابع آبی دائمی و سرد با کیفیت و همچنین زیرساخت‌های قوی تکثیر، توانسته است ظرفیت تولید سالانه تخم چشم‌زده و بچه‌ماهی خود را به رقمی بالغ بر ۲۵۰ میلیون قطعه برساند که این حجم تولیدی، بیش از نیمی از کل نیاز کشور به نهاده‌های زنده شیلات را پوشش می‌دهد. این جایگاه، لرستان را به قلب تپنده زنجیره تأمین، عاملی مؤثر در کاهش وابستگی ارزی به واردات نهاده‌های زنده و ضامن تأمین پایدار ماهیان پرورشی برای سایر استان‌ها تبدیل کرده است. با این وجود، دستاوردهای چشمگیر در حوزه تولید، با نقصان جدی در بخش پشتیبانی علمی و تحقیقاتی همراه شده است؛ زیرساخت‌های لازم برای انطباق با این حجم تولید، فراهم نیست؛ زیرا مرکز تحقیقات تخصصی شیلات که پیش‌تر فعال بود، به دلیل عواملی چون فرسایش اعتبارات، ضعف ساختار اجرایی، فقدان تعاملات پژوهشی سامان‌یافته و عدم حمایت‌های بلندمدت، تعطیل شده است و اکنون صنعت آبی‌پروری استان با خلأ عمیقی در زمینه‌های پژوهش‌های مرتبط با اصلاح نژاد، تشخیص و کنترل بیماری‌ها، بهینه‌سازی الگوی تغذیه و ارتقاء دانش فنی روبرو است، مسئله‌ای که می‌تواند در میان‌مدت و بلندمدت، پتانسیل رقابتی و دستاوردهای فعلی استان را به شدت به چالش بکشد و توسعه آتی را متوقف سازد.</p>		
ایرادات و مشکلات مطروحه	<p>۱. فقدان زیرساخت پژوهشی و تحقیقاتی متناسب با نقش ملی استان لرستان با وجود جایگاه تعیین‌کننده در تولید تخم چشم‌زده و بچه‌ماهی کشور، فاقد مرکز تخصصی و فعال تحقیقات شیلات است. این خلأ موجب شده فعالیت‌های حیاتی نظیر بهبود کیفیت تخم چشم‌زده، اصلاح نژاد، کنترل بیماری‌ها، کاهش تلفات و ارتقای بهره‌وری، به‌صورت پراکنده، ناپایدار و بدون راهبرد علمی منسجم انجام شود. در نتیجه، بخش تکثیر و پرورش استان در معرض ریسک‌های بالای زیستی، بهداشتی و فناورانه قرار دارد.</p> <p>۲. رشد سریع تولید بدون پشتوانه علمی و نهادی پایدار طی سال‌های اخیر، تولید تخم چشم‌زده و بچه‌ماهی در استان لرستان به‌صورت کمی رشد قابل‌توجهی داشته و در سال ۱۴۰۴ به بیش از ۲۵۰ میلیون قطعه رسیده است. این رشد، بدون استقرار یک نهاد تحقیقاتی مستقل و پشتیبان، منجر به افزایش تلفات، ناپایداری کیفیت تولید، وابستگی به دانش و خدمات برون‌استانی، و نبود استانداردهای یکپارچه در فرآیند تولید شده است؛ موضوعی که استمرار و تاب‌آوری این مزیت ملی را با تهدید مواجه می‌کند.</p>		

شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار ۲ جلسه ۱۰۹

<p>۳. عدم بهره‌برداری نظاممند از ظرفیت‌های علمی، دانشگاهی و دانش‌بنیان استان با وجود وجود دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و ظرفیت‌های علمی مرتبط در استان، پیوند ساختاریافته‌ای میان این ظرفیت‌ها و واحدهای تولیدی شیلات شکل نگرفته است. نبود یک نهاد واسط و متولی مشخص، موجب شده انتقال فناوری، توسعه نوآوری، و به‌کارگیری یافته‌های علمی در فرآیند تولید، به‌صورت موردی و غیرسیستماتیک انجام شود.</p> <p>۴. پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و مدیریتی تداوم وضعیت موجود تداوم فقدان پشتیبانی علمی و تحقیقاتی، به افزایش هزینه‌های تولید، ناپایداری کیفیت نهاده‌های زیستی، کاهش توان رقابتی تولیدکنندگان و تضعیف جایگاه استان در بازارهای ملی و صادراتی منجر می‌شود. از منظر اجتماعی، افزایش ریسک تولید می‌تواند خروج واحدهای کوچک و متوسط از چرخه فعالیت و بروز پیامدهای معیشتی در مناطق روستایی و محروم را به دنبال داشته باشد. از منظر مدیریتی نیز نبود مرکز تحقیقاتی، مانع شکل‌گیری سیاست‌گذاری مبتنی بر داده و هماهنگی مؤثر میان دستگاه‌های اجرایی، بخش خصوصی و مراکز علمی شده است.</p>	
<p>مأموریت اصلی کمیته کارشناسی، شناسایی و حل چالش‌های فعالان اقتصادی حوزه شیلات و ارائه راهکارهای عملی و قابل اجرا به شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی است.</p> <p>بررسی‌های میدانی نشان می‌دهد فعالان این بخش در استان لرستان در درجه نخست با مشکلات مالی و اعتباری مواجه‌اند؛ به‌ویژه نادیده گرفته شدن تسهیلات سرمایه در گردش که عملاً تداوم فعالیت واحدهای تولیدی را با مخاطره مواجه کرده است. در این راستا پیشنهاد می‌گردد تسهیلات سرمایه در گردش با دوره بازپرداخت ۱.۵ تا ۲ ساله متناسب با ماهیت تولید آبیان در دستور کار قرار گیرد.</p> <p>از سوی دیگر، نوسانات شدید قیمت نهاده‌های اصلی به‌ویژه خوراک که بیش از ۷۰ درصد هزینه‌های تولید را شامل می‌شود، در کنار محدودیت و انحصار در اعتبارات مکانیزاسیون (از جمله تجهیزات نوین مانند دستگاه‌های نانوحباب‌ساز)، از موانع اصلی افزایش بهره‌وری و پایداری تولید به‌شمار می‌رود و نیازمند مداخله سیاستی هدفمند است.</p> <p>در حوزه بازار نیز، نبود سازوکار خرید تضمینی موجب افت فروش و انباشت محصول در فصول گرم سال شده است؛ به‌گونه‌ای که توسعه بازارهای صادراتی و ایجاد بازارچه‌های متمرکز فروش مستقیم در شهرستان‌های اصلی تولید، به‌عنوان راهکارهای عملی و فوری، می‌تواند بخشی از این چالش را مرتفع سازد.</p> <p>چالش اساسی دیگر، به زیرساخت و کیفیت تولید بازمی‌گردد. استان لرستان با وجود میزبانی ۷ مرکز مولدسازی تخم چشم‌زده کشور و برخورداری از ظرفیت تولیدی قابل‌توجه، به‌دلیل ضعف در فرآیندهای فنی، نبود نظام پشتیبانی علمی و فقدان نهاد تخصصی پژوهشی، با افت کیفیت بچه‌ماهی تولیدی مواجه شده است. این وضعیت نه‌تنها مزیت رقابتی استان را تهدید می‌کند، بلکه ریسک‌های تولید را افزایش داده و فرصت تأمین پایدار نیاز کشور را محدود کرده است.</p> <p>در همین راستا، ایجاد و توسعه مرکز تحقیقات شیلات و آبی‌پروری در استان لرستان به‌عنوان یک ضرورت عملی و راهبردی پیشنهاد می‌گردد. این مرکز، علاوه بر ایفای نقش علمی و پژوهشی، می‌تواند بستر اصلاح، توانمندسازی و استانداردسازی مراکز مولدسازی موجود را فراهم کرده و زمینه تأمین حداقل ۸۰ درصد نیاز کشور به تخم چشم‌زده و بچه‌ماهی را با کیفیت پایدار مهیا سازد. بدیهی است تحقق این امر، نقش مؤثری در حفظ مزیت رقابتی استان، کاهش هزینه‌های تولید، افزایش بهره‌وری، ارتقای سلامت زنجیره تولید و تقویت امنیت غذایی کشور خواهد داشت.</p>	<p>جمع‌بندی جلسه کارشناسی مورخ ۱۴۰۴/۰۸/۱۷</p>

شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار ۲ جلسه ۱۰۹

<ul style="list-style-type: none">• با توجه به جایگاه راهبردی استان لرستان به عنوان یکی از قطب‌های اصلی تولید تخم چشم‌زده و بچه‌ماهی کشور و همچنین رشد سریع تولید بدون برخورداری از پشتوانه علمی منسجم، پیشنهاد می‌گردد بخش تحقیقات شیلات و آبی‌پروری در مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان لرستان با اهداف و رویکردهای ذیل ایجاد و راه‌اندازی شود:<ul style="list-style-type: none">○ ایفای نقش به عنوان پشتوانه علمی زنجیره تولید تخم چشم‌زده و بچه‌ماهی استان○ توسعه و به‌کارگیری فناوری‌های نوین و دانش‌بنیان در آبی‌پروری○ ایجاد ساختار همکاری نظام‌مند با دانشگاه‌ها و مراکز علمی○ استقرار نظام پایش، داده‌کاوی و تصمیم‌سازی مبتنی بر اطلاعات واقعی تولید○ ارتقای دانش فنی تولیدکنندگان از طریق آموزش و ترویج هدفمند○ کاهش وابستگی علمی و فنی استان به منابع برون‌استانی• به منظور صیانت از نقش ملی استان لرستان در تأمین تخم چشم‌زده و بچه‌ماهی کشور و جلوگیری از تضعیف واحدهای فعال، «بسته حمایتی متمرکز تولید تخم چشم‌زده و بچه‌ماهی استان لرستان» با مسئولیت اجرایی سازمان شیلات کشور و هماهنگی دستگاه‌های استانی طراحی و اجرا گردد؛ به گونه‌ای که این بسته شامل تخصیص سهمیه مشخص تسهیلات سرمایه در گردش و سرمایه ثابت با نرخ ترجیحی، پوشش بیمه‌ای تخصصی متناسب با ریسک‌های تولید، استقرار نظام استانداردسازی و پایش کیفی مستمر و تسهیل فرآیندهای بازار و صادرات باشد.	پیشنهادات
<ul style="list-style-type: none">• قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی، مصوب مجلس شورای اسلامی.• سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ابلاغی مقام معظم رهبری.	فهرست مستندات